

Δύο σημαντικά δοκίμια του Λισιέν Φεβρ, ενός από τους σπουδαιότερους γάλλους ιστορικούς του 20ού αιώνα, εκδόθηκαν για πρώτη φορά στα ελληνικά από το ΜΙΕΤ

Μια Ιστορία «ευαισθησίας»

ΓΡΑΦΕΙΟ ΘΑΝΑΣΗΣ ΝΙΑΡΧΟΣ

Μπορεί η λέξη, η έννοια, ο όρος «ευαισθησία» να αποτελέσει ένα σημείο εκκίνησης ώστε να θεωρήσει κανείς την Ιστορία. στο σύνολό της, μέσα από το δικό της πρίσμα ή πρόκειται για μια επινοήση του Λισιέν Φεβρ τόσο περισσότερο εντυπωσιακή καθώς κανείς πριν από τον ίδιο δεν είχε αποτολμήσει ένα ανάλογο εγχείρημα; Στις μελέτες τις επιστημονικές και στις κοινωνιολογικές αναλύσεις αυτού που μετράει είναι το επίκεντρο. Αν συνδicaστεί μάλιστα από πλεονάζοντα μελετητή με στοχασμό που μπορεί να περικυκλώνει με βαθιά γνώση και προσωπική ευαισθησία το ριψοκίνδυνο θέμα, τότε τα αποτελέσματα, ακόμη και αν αμφισβητηθούν, εισάγουν μια παράμετρο που είναι αδύνατο να αγνοηθεί σε κάθε καινούργια προσέγγιση του χαρακτηριζόμενου ως ριψοκίνδυνου θέματος.

Οι παρατηρήσεις αυτές αφορούν στο ακέραιο τον Λισιέν Φεβρ, τον συγγραφέα δύο σπουδαιών μελετημάτων με τους τίτλους *Ευαισθησία και Ιστορία - Ιστορία και Ψυχολογία* που εξέδωσε το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Γεννημένος στο Νανσί στα 1878, σε μια οικογένεια η οποία καταγόταν από τη Φρανς-Κοντέ - που υπήρξε δοκάτο της Βουργουνδίας -, μοιάζει η καταγωγή του να έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην επιστημονική του ανελίξη. Καθώς τη Φρανς-Κοντέ τη διεκδικούσαν ως το 1678 τόσο η Γερμανία όσο και η Γαλλία, με αποτέλεσμα να έχει υπάρξει πεδίο αντιπαράθεσης μεταξύ προτεσταντών και καθολικών στο πλαίσιο της Μεταρρύθμισης, ο Φεβρ θα αναδειχθεί με τις μελέτες του ως ο πλέον εξειδικευμένος στη θρησκευτική Ιστορία του 16ου αιώνα. Αναπτύσσοντας παράλληλα μια ακατάπληκτη δραστηριότητα ως κριτικός και ως υποκινητής πολλών επιστημονικών εγχειρημάτων, ενώ σημειώνουμε εντελώς δειγματολογικά τους τίτλους τριών μόνο βιβλίων του: *Η γη και η ανθρώπινη εξέλιξη*, *Ένα πεπρωμένο: Μαρτίνος Λούθηρος*, *Το πρόβλημα της αποστίας τον 16ο αι.*

Ολισθηρό έδαφος

Αν σκεφτεί κανείς πως το κείμενο *Ευαισθησία και Ιστορία* δημοσιεύτηκε στο περίφημο περιοδικό *Annales* (ο κύκλος του οποίου άλλαξε την ιστοριογραφία και του οποίου υπήρξε συνδρυτής, μαζί με τον Μαρκ Μπλοκ) το 1941, δηλαδή μέσα στην Κατοχή, και ότι συνεπώς θα ακουγόταν να υπέγραφε ο Φεβρ ένα κείμενο με τον τίτλο *Αναίσθησία και Ιστορία*, θα τον αδικούσε κατάφορα αφού η συλλογιστική του αφορά κυρίως τις περιπέτειες και τις μεταμορφώσεις μιας λέξης ή καλύτερα μιας ιδιότητας, μέσα σε ιστορικές συνθήκες όπως αυτές του Μεσαίωνα και της Μεταρρύθμισης. Θα αναρωτηθεί όμως κανείς πώς γίνεται η Ιστορία να εμπλέκεται με την ευαισθησία, ένα στοιχείο ψυχολογικού υποκει-

μενισμού, ατομικιστικό, προκειμένου να αποτελεί ένα πρίσμα ασφαλές για τη θεώρηση της Ιστορίας, όταν ακόμη και πιο αποδεδειγμένες και σταθμισμένες ανθρώπινες ιδιότητες δεν παύουν να αποτελούν εξαιρετικά ολισθηρό έδαφος για ένα αντίστοιχο εγχείρημα;

Θα θεωρούσε κανείς - αφού ακόμη και ο ίδιος ο Φεβρ αμφιβάλλει - ότι θα αρκούσε να μελετήσει τα ξεσπάσματα της οργής, τα αισθήματα του φόβου, της χαράς ή του άγχους, του Μεγάλου Πέτρου, του Λουδοβίκου ΙΔ' ή του Ναπολέοντα - έστω

θα παρέμενε άγνωστο σε όλους.

Ετσι ανάμεσα σε παρατηρήσεις μάλλον κοινοτόπες όπως «Η ζωή των ανθρώπινων ομάδων στη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, όπως άλλωστε και η αισθηματική ζωή μεμονωμένων ανθρώπων, δεν θα μπορούσε να αποδοθεί με απλή παράθεση πλακάτων χρωμάτων», διαβάζουμε επισημάνσεις που κάθε άλλο παρά διεξοδικά έχουν συζητηθεί, έστω και αν συνιστούν ακρογωνιαίο λίθο κάθε διαλογισμού πάνω στην Ιστορία. Όταν για παράδειγμα αναφέρεται στην αντικατάσταση που θα έπρεπε να έχει γίνει του χαρακτηρισμού μιας κοινωνίας ως «πρωτόγονης» με τον χαρακτηρισμό «κοινωνία άναρθρη», καθώς «οι άναρθρες κοινωνίες καλύπτουν περισσότερο χώρο και χρόνο στο παρελθόν του ανθρώπινου είδους απ' ό,τι οι σημερινές δικές μας εγγράμμες κοινωνίες».

Το δεύτερο κείμενο του ίδιου τομείου με τον τίτλο *Ιστορία και Ψυχολογία*, καθώς διαπρεεί έναν έντονα τεχνικό χαρακτήρα, εντυπωσιάζοντας βέβαια με κρίσιες αποστροφές του, αισθάνεται να μη σε προκαλεί ηθικά όπως το *Ευαισθησία και Ιστορία*.

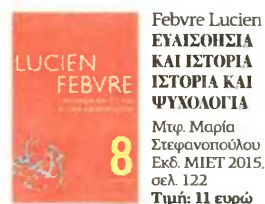
Η μετάφραση και οι σημειώσεις της Μαρίας Στεφανοπούλου και το επίμετρο της Ρίκας Μπενβενίστη δεν συμβάλλουν απλώς, αλλά δημιουργούν απολύτως την ατμόσφαιρα ώστε να διεξέρχεται κανείς με απόλαυση μια δυσανάγνωστη εποχή.

Εβδομήντα πέντε χρόνια από τότε που γράφτηκε το κείμενο μπαίνει κανείς στον πειρασμό να αναρωτηθεί ποιες θέσεις του συγγραφέα έχουν επιβεβαιωθεί ή έχουν διαψευστεί

και αν πρόκειται για πρόσωπα ιστορικά - προκειμένου να αναχθεί σε σίγουρα συμπεράσματα του πώς ο παράγοντας «ευαισθησία» επηρεάζει και διαμορφώνει την Ιστορία; Με έναν εξαιρετικά επιδέξιο διανοητικό χειρισμό ο Φεβρ ανοίγει το κεφάλαιο «συγκίνηση», που λόγω της μεταδοτικότητας της καταλήγει, από ατομική αντίδραση, χάρη στον συνδυασμό της με τη συγκίνηση άλλων ατόμων, να γίνεται το κωλυτήριο ενός αμοιβαίου κατασταλάγματος διαφορετικών ευαισθησιών.

Παράθεση χρωμάτων

Εβδομήντα πέντε χρόνια από τότε που γράφτηκε το κείμενο *Ευαισθησία και Ιστορία* μπαίνει κανείς στον πειρασμό να αναρωτηθεί ποιες θέσεις του Λισιέν Φεβρ, η μάλλον μιας ολόκληρης σχολής που αντιπροσωπεύει, έχουν επιβεβαιωθεί ή έχουν διαψευστεί. Εστω κι αν οτιδήποτε - μιλούμε για πολύ σημαντικά έργα - γράφτηκε στα χρόνια εκείνα απέβλεπε περισσότερο σε ένα ξεκαθάρισμα λογαριασμών με το πρόσφορο ή μακρινό παρελθόν και πολύ λιγότερο με το μέλλον έτσι όπως εξακριβωμένα

Febvre Lucien
ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
Μτρ. Μαρία Στεφανοπούλου
Εκδ. ΜΙΕΤ 2015,
σελ. 122
Τιμή: 11 ευρώ

Ο ιστορικός Λισιέν Φεβρ έγινε καθηγητής τη δεκαετία του 1910, σε εποχή μεγάλων αλλαγών και έσπασε τα στεγανά με τις άλλες κοινωνικές επιστήμες